

Комплексне використання апітерапії в реабілітації хворих, які перенесли ішемічний інсульт

А.М. НИКОЛАЄНКО

/Санаторій-профілакторій Криворізького технічного університету/

На сьогодні захворювання головного мозку займають особливе місце у структурі захворювань в усіх економічно розвинених країнах. Смертність від судинних ушкоджень головного мозку поступається місцем тільки смертності від патології серця і онкологічних захворювань. Захворювання судин головного мозку нерідко призводять до інвалідності. Саме тому проблема їхньої профілактики і лікування актуальна не тільки в медичному, але й в соціально-економічному плані.

Таким чином, питання вирішення цієї проблеми є особливо важливими у практичному і теоретичному співвідношенні. Зазначені обставини наштовхнули на думку автора узагальнити дані літератури і особистий досвід з лікування й профілактики. Тому важливе

значення у вирішенні проблеми набуває пошук засобів лікування хворих з цією патологією.

До таких засобів належать продукти бджільництва, пилко-обніжжя, апітонік. Мед, бджолина отрута (апітоксин), маточне молоко, прополіс, перга і пилко відіграють істотну роль у профілактиці та лікуванні різних захворювань людини, оскільки вони містять амінокислоти, білки, вуглеводи, ферменти, вітаміни і, що дуже важливо, мікроелементи. Мікроелементи хрому запобігають виникненню цукрового діабету, разом із марганцем і цинком накопичуються в гіпофізі, поліпшуючи роботу гупеподібного тіла, сприяючи утворенню гормону мелатоніну. Коли падає синтез мелатоніну, змінюється рівень функції всіх інших гормонів, включаючи тироредин. Тому дефіцит цинку вважається однією з важливих проблем старіння. Також порушуються функції імунної системи. За даними вітчизняних та іноземних авторів донині вважалося встановленим, що у продуктах медоносною бджоли міститься 10 незамінних та 14 замінних амінокислот (таблиця).

Хімічний склад маточного молочка дуже різноманітний. У ньому виявлено понад 110 різноманітних речовин та елементів, а зовсім нещодавно в ньому знайдено чоловічі та жіночі гормони, інсуліноподібні пестициди та цинк. Крім нуклеїнових кислот РНК та ДНК, у цьому суперпродукті виявлено також нуклеопептиди, що відносяться до найактивніших та важливих біохімічних речовин, які сприяють процесу ділення живих клітин та збереженню і передачі спадкових ознак, а також відіграють вирішальну роль у синтезі білків в організмі. Важко уявити, наскільки безцінний «лікувальний шедевр» виробляють бджоли.

Сучасна наука, рухаючись вперед приголомшливими темпами, стоїть на порозі відкриття секрету «живих білків», що дають змогу знайти рецепти еліксиру безсмертя. Адже не даремно американські геронтологи на своєму з'їзді у 2005 р. заявили, що діти, народжені в останній час, зможуть жити до 300–400 років. До речі, до складу того розчину входив і прополіс.

Продукти бджільництва використовують у комплексній терапії реабілітації хворих з інсультом головного мозку (ІГМ), викликаного гіпертонічною хворобою, атеросклерозом судин головного мозку тощо.

Таблиця. Вміст амінокислот у крові людини та продукти бджільництва

Амінокислоти	Кров	Апітоксин	Мед	Маточне молоко	Прополіс	Пилко
Незамінні						
1. Аргініл	+	+	+	+	+	+
2. Валін	+	+	+	+	+	+
3. Гістидін	+	+	+	+	+	+
4. Ізолейцин	+	+	+	+		+
5. Лейцин	+	+	+	+	+	+
6. Лізин	+	+	+	+	+	+
7. Метіонін	+	+	+	+	+	+
8. Треонін	+	+	+	+	+	+
9. Триптофан	+	+	+	+	+	+
10. Фенілаланін	+	+	+	+	+	+
Замінні						
1. Аланін	+	+	+	+	+	+
2. Аспарагін			+	+		
3. Аспарагінова кислота	+	+	+	+	+	+
4. Глікокол		+		+	+	+
5. Гліцин	+		+	+	+	+
6. Глютамін			+	+		
7. Глютамінова кислота	+	+	+	+	+	+
8. Пролін	+	+	+	+	+	+
9. Серін		+	+	+	+	+
10. Тирозин	+	+	+	+	+	+
11. Цистин	+	+	+	+	+	+
12. Аміномаляна кислота				+		
13. Оксипролін				+		
14. Цистеїн						+

При цих захворюваннях мозкові судини особливо чутливі до різних коливань атмосферного тиску, стресових факторів, перевтомлення. Процес видужання проходить повільно, спочатку з'являється рухомість в паралізованих кінцівках, хворому призначається масаж і лікувальна терапія, спрямована на швидке звільнення пошкодженого місця від гематоми і покращення кровообігу. Рекомендують спокій і дієту. Серце людини, як насос: коли тіло знаходиться в стані спокою, воно перекачує кров, яка залишилася. ІГМ не зачіпає м'язи серця, а тільки частину судин головного мозку (ГМ), порушивши тим самим сигнально-регулюючу функцію руху кінцівок і мовлення. Щоб відновити ці функції, необхідно ліквідувати, розмити створену в ГМ гематому чи тромб. Зробити це можна, збільшивши кровообіг ушкодженого місця. Для цього треба рухатися, починати треба з неушкоджених частин тіла.

В дослідження було включено 17 хворих віком 45–75 років з діагнозом ІГМ.

1. **Відновлення фізичної активності.** На початку за допомогою інших хворий робить перші рухи, потім він має навчитися самостійно сідати в ліжко, потім поворот, сидючи в ліжку з опусканням ніг на підлогу, далі він повинен вставати і сідати, робити перші кроки майже без милиць і чужої допомоги. Все це – важка робота, важкість її – в системі. Обов'язок родичів полягає в допомозі хворому, а потім – в контролі за вправами. Функції лікаря – контроль за самопочуттям пацієнта і своєчасне послаблення чи збільшення фізичних навантажень, а це індивідуально для кожного пацієнта.
2. **Медово-вакуумний масаж.** Прогрівання тіла, плечей, ділянки грудей, хребта і кінцівок. Мета – покращення і посилення мікроциркуляції крові в головному мозку.
3. **Бджоловжалення.** Якщо немає протипоказань – поперекова ділянка, кінцівки. Мета – посилення мікроциркуляції, розширення судин, розвиток колатерального кровообігу в головному

мозку, зменшення гемолізу еритроцитів; протидія розвитку тромбів і зниження артеріального тиску.

4. **Прийом внутрішньо меду, прополісу, пилку.** Апітонік приймають за 30 хвилин до сніданку та до обіду (2 рази на день); маточного молочка за півгодини до прийняття їжі; спиртовий екстракт підмору бджіл по 15–20 крапель після їжі. При цьому методи перші кроки роблять з 5–6-го дня.
5. **Психотерапія.** Тур складається з 12 сеансів, через день у хворого може статися зрив, коли він відмовляється зробити перший крок до одужання, просить відкласти до наступного сеансу тощо. У хворого з'являється страх, що у нього нічого не вийде. З ним необхідно погодитися і намагатися його заспокоїти. Знайти тему для дискусії, не поспішаючи, запевнити його, що якщо всі попередні вправи виходили – то і з цим він теж впорається, якщо захоче. Як правило, хворий погоджується. За курс реабілітації за даною методикою пацієнт отримує 6–12 ужалень бджіл.

Таким чином, перший курс закінчується на тому, що хворий ходить самостійно, без милиць і сторонньої допомоги. Видужання йде тим швидше, чим менше часу пройшло після перенесення ІГМ і повернення хворого з лікарні додому. Досвід спостережень, систематизація і аналіз реабілітації ІГМ дозволяють зробити висновок, що апітерапія значно покращує ступінь реабілітації хворих ІГМ.

Комплексне використання апітерапії, психотерапії, фізичних вправ дозволяє за один курс із 12 сеансів поставити хворого на ноги так, що він може самостійно себе обслуговувати.